

Dyslexieprotocol

Mei 2013

ZET DIE 1

VOOR DICTEE
MAAR VAST
NEER,
DAN
GA IK
WAT
LEERZAAMS
DOEN !

Gemaakt door:

Gabriëlle Herz

Ineke Hillen

Annette Vink

Protocol dyslexie basisschool De Vos

Inhoudsopgave

1. Algemene, schoolinterne aspecten

1.1	Doel van het protocol	2
1.2	Vroegtijdige onderkenning en aanpak van lees - en/of spellingsproblemen	2
1.3	Voor welke leerlingen geldt dit protocol?	2
1.4	Wat verstaan we onder dyslexie?	2
1.5	Bijkomende problemen	3
1.6	Sociaal - en/of emotionele gevolgen van dyslexie	4
1.7	Wie doet op/vanuit school uitspraken over dyslexie?	4
1.8	De begeleiding van een (potentieel) dyslectische leerling binnen de groep	4
1.9	Begeleiding buiten de school	5
1.10	Compensatie	5
1.11	Overdracht naar de volgende groep	6
1.12	Zorgt de basisschool ervoor dat er een dyslexieverklaring wordt opgesteld?	6

2. Dagelijkse begeleiding van dyslectische leerlingen

2.1	Groep 1-2	7
	Intredevragenlijst	7
	Signalering taalrisicoleerlingen	7
	Fonologisch bewustzijn	8
	Begeleiding taalrisicoleerlingen	8
	Overdracht naar groep 3	8
2.2	Groep 3	9
	Begeleiding elementaire leeshandeling	9
	Meetmoment 1 (herfstsignalering)	9
	Meetmoment 2 (wintersignalering)	9
	Begeleiding	9
	Meetmoment 3 (lentesignalering)	9
	Begeleiding	10
	Meetmoment 4 en eindevaluatie (juni)	10
	Signalering van dyslexie	10
	Signalering risicoleerlingen	10
2.3	Groep 4	10
	Opvang zwakke lezers in groep 4	10
	Begeleiding	10
	Compensatie/hulpmiddelen	11
	Compensatie en dispensatie bij een dyslexieverklaring	11
2.4	Groep 5 - 8	11
	Acceptatie leerproblematiek/competentiebevordering	11
	Compensatie/hulpmiddelen	11

1. Doel van het protocol

Doel van het protocol is een kwaliteitsverbetering van het onderwijs aan zwakke lezers en spellers te realiseren. Het protocol beoogt dat leerlingen in de groepen 1 t/m 8 de basisprincipes en basisvaardigheden van het lezen en spellen onder de knie krijgen. Dat wil zeggen dat alle leerlingen de elementaire leeshandeling toe kunnen passen, eenvoudige verhalen en informatieve teksten kunnen lezen en verhalen en boodschappen op hun niveau kunnen schrijven. Om bij kinderen een zo hoog mogelijk niveau van functionele geletterdheid te kunnen bereiken, worden hoge eisen gesteld aan de pedagogische en didactische aanpak binnen de school. Voor kinderen met leesproblemen komt het erop aan dat de effectieve leestijd wordt uitgebreid. Voor de leerkracht brengt dit een differentiatie van het leeraanbod met zich mee.

Vroegtijdige onderkenning en aanpak van leesproblemen

Het protocol is bedoeld om leerkrachten een houvast te geven bij het vroegtijdig onderkennen en aanpakken van leesproblemen. Uit onderzoek is bekend dat hoe eerder leesproblemen kunnen worden opgespoord, hoe groter de kans is dat een interventieprogramma succes heeft. Voor een belangrijk deel kunnen leesproblemen, dankzij vroegtijdig ingrijpen binnen het reguliere onderwijs, worden verholpen. In sommige gevallen zijn de leesproblemen dermate complex en hardnekkig dat hulp van buitenaf noodzakelijk is om tot een diagnose en hulp te komen. Door uit te gaan van een protocol, waarin volgens vastomlijnde kaders wordt gewerkt, kan de aanpak van leesproblemen op een efficiënte manier vorm krijgen.

Naast een planmatige aanpak om leesproblemen te voorkomen en te behandelen, zal in dit protocol ook aandacht zijn voor de manier hoe de school het onderwijs aanpast in de vorm van compensatie en aanpassing van materialen en leerstof en beoordeling hiervan.

Voor welke leerlingen geldt dit protocol?

Als we het over dyslectische kinderen hebben, betreft dit ongeveer 4% van de leerlingen met ernstige en structurele lees- en/of spellingproblematiek (D/E-scores). In dit protocol kiezen we voor een wat ruimere insteek en laten het beleid ook gelden voor de lees- en/of spellingzwakke leerlingen. Dit betreft globaal de leerlingen die op lees- en/of spellinggebied in het LVS lage C-scores behalen en waarbij niet of nauwelijks vooruitgang wordt geboekt. Dit protocol betreft dus leerlingen met een niveauwaarde lager dan 2.5.

Wat verstaan we onder dyslexie?

In Nederland wordt officieel de volgende definitie van dyslexie gehanteerd:

*Dyslexie is een **stoornis** die gekenmerkt wordt door een **hardnekkig** probleem met het **aanleren** van het **accuraat** en/of **vlot** toepassen van het **lezen** en/of **spellen** op **woordniveau**.*

Dyslexie is het best omschreven als een combinatie van mogelijkheden en moeilijkheden die het leerproces beïnvloeden bij lezen, spellen, schrijven en vaak ook rekenen. Het komt voor bij alle niveaus van intelligentie. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken, dat ook bij leerlingen met een hoog IQ, dyslexie voorkomt. De intelligentie compenseert het zwakke lezen en/of spellen niet. Op de DMT toets (woordniveau) zullen deze leerlingen dan ook zwak presteren.

Er is sprake van een sterke erfelijke component bij dyslexie: wanneer een leerling een ouder heeft die dyslectisch is, is de kans 40 a 50% dat de leerling er ook aanleg voor heeft, bij twee dyslectische ouders ligt dit percentage zelfs rond de 80%.

Bij dyslexie is sprake van hardnekkige lees- en/of spellingproblemen op woordniveau, die met intensieve begeleiding nauwelijks tot niet te verhelpen zijn. Met andere woorden, op woordniveau blijven de problemen bestaan ondanks extra oefening van de technische vaardigheden. Belangrijk is te weten dat dyslectische leerlingen op tekstniveau over het algemeen wel vooruitgaan als ze goede instructie krijgen, voldoende oefening in lezen en gebruik mogen maken van hulpmiddelen bij lezen en schrijven (zie bijlage 1).

Bijkomende problemen

De belemmeringen die dyslexie met zich meebrengt, beperken zich niet tot lees- en spellingtaken. Bekende bijkomende problemen zijn de volgende:

- . Een trage verwerkingsnelheid van (talige) informatie. Dit heeft te maken met een algemeen automatiseringsprobleem. De prestaties nemen dan ook zichtbaar af bij dubbeltaken en werken onder tijdsdruk. Dit valt het meest op in toetsituaties.
- . Niet begrijpen van complexe vragen, terwijl ze het antwoord wel weten. Ze hebben moeite met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen.
- . Onthouden van meervoudige instructies, terwijl ze afzonderlijke taken wel kunnen uitvoeren. Dit heeft te maken met het feit dat dyslectici vaak een beperkt korte termijn geheugen hebben.
- . Het onthouden of ophalen van namen uit het geheugen. Dit is bijvoorbeeld een probleem bij topografie.
- . Auditieve en/of visuele perceptie. Dit heeft effect op de snelheid, waarin auditieve en/of visuele informatie wordt verwerkt, in het brein. Uitingen hiervan zijn het moeite hebben met overschrijven van het bord en het (snel) opschrijven van informatie die wordt gedictieerd door de leerkracht.
- . Een stoornis in de spraak-/taalproductie, zoals woordvindingsmoeilijkheden.
- . Motorische vaardigheden: veel dyslectici hebben een zwak ontwikkelde fijne motoriek, hetgeen zich bijvoorbeeld uit in een onleesbaar handschrift.
- . Rekenproblemen: de meeste dyslectische leerlingen hebben moeite met sommige aspecten van rekenen, bijvoorbeeld met (snel) hoofdrekenen, leren van tafels en onthouden van mathematische symbolen. Daarnaast komt voor: omdraaien van getallen boven de 10, problemen met volgordes, leesfouten bij vraagstukken die woorden omvatten.

Kortom: dyslexie is een complex probleem dat verder gaat dan niet goed kunnen lezen en/of spellen. Het heeft invloed op het gehele cognitieve functioneren en als het niet op tijd wordt onderkend op school, ook op de sociale en/of emotionele ontwikkeling van de leerling.

Sociale en/of emotionele gevolgen van dyslexie

Dyslexie heeft bij bijna alle kinderen die het hebben in meer of mindere mate invloed op het gevoel van welbevinden en op het zelfbeeld.

De factoren die een positieve invloed hebben op het functioneren van de dyslecticus zijn:

- . ondersteuning vanuit de thuisomgeving
- . vroegtijdige onderkennen van dyslexie
- . aandacht voor de talenten van de dyslecticus
- . positieve zelfwaardering

Meestal gaat er bij een kind een hele periode van stress vooraf aan het moment waarop dyslexie wordt gediagnosticeerd. In deze periode treden bij de meeste kinderen de eerste sociale en/of emotionele problemen op. Voorbeelden van reacties zijn: niet kunnen of willen slapen, nachtmerries, huilbuien, bedplassen, eetproblemen en hoofd- en buikpijnklachten. Vaak verdwijnen deze reacties tijdens vakanties. Ook deze uitingen van stress worden voornamelijk door het thuisfront opgemerkt, zonder misschien te weten wat de werkelijke oorzaak is. Zodra dyslexie is vastgesteld, komt er bij de meeste kinderen een acceptatieproces op gang, ze proberen het betekenis voor zichzelf te geven en een plek in hun leven. Sommige kinderen zien het als een ziekte, anderen als een handicap, weer anderen als 'een probleem' waar ze mee moeten leren leven. In het acceptatieproces spelen ouders en school een belangrijke rol. Het is dan ook belangrijk dat door het werken met het protocol bij kinderen tijdig dyslexie wordt onderkend.

De mate waarin een leerling last heeft van de gevolgen van dyslexie, hangt voor een belangrijk deel af van de manier waarop de school ermee omgaat. Het is belangrijk dat de leerling ondersteuning en individuele leerbehoeften krijgt die het nodig heeft.

Wie doet op/vanuit school uitspraken over dyslexie?

Het uitspreken van de term dyslexie houdt een diagnostisch oordeel in met betrekking tot een kind. Er moeten de nodige achtergrond- en onderzoeksgegevens beschikbaar zijn. De uitspraak over dyslexie mag alleen door een deskundige psycholoog of orthopedagoog gedaan worden na uitgebreid onderzoek. Tot die tijd spreken we over ernstige lees- en/of spellingsproblematiek.

Alleen diagnostiek rechtvaardigt de diagnose dyslexie.

Vanuit school wordt er pas over dyslexie met betrekking tot een leerling gesproken als er volwaardige diagnostiek heeft plaatsgevonden en de onderzoeker het oordeel dyslexie heeft gegeven.

Een leerkracht of intern begeleider kan op basis van de vorderingen (toetsen) van een leerling spreken over vermoedens van dyslexie. Zonder een officiële diagnose mogen er dan ook nooit stellige uitspraken gedaan worden naar derden (ouders).

De begeleiding binnen de groep

Goed leesonderwijs

De begeleiding van de leerling start in eerste instantie binnen de groep. De begeleiding bestaat in groep 3 t/m 8 uit het reguliere taal/leesaanbod.

In de groepen 3 wordt gewerkt met de nieuwste versie van **Veilig Leren Lezen**

Als vervolg hierop wordt vanaf groep 4 t/m 7 de methode **Leeshuis** voor voortgezet technisch lezen gebruikt.

Het is voor alle leerlingen van groot belang dat er **goede leesinstructie** wordt gegeven volgens de methode.

Wat verstaan we onder goede leesinstructie?

- . Heb hoge verwachtingen
- . Oefen op nauwkeurigheid en snelheid (dus goed en vlot). Maak dit doel voor de leerlingen duidelijk (specifieke feedback geven- niet alleen maar zeggen dat het goed gaat).
- . Werk met herhaald lezen: voor-koor-zelf
- . Oefen klanken, woorden en teksten (ook in groep 4 nog letters oefenen - zijn alle letters in 20 sec. geautomatiseerd?).

Goed spellingonderwijs n.a.v. TOM spelling.

- de leerkracht geeft duidelijke instructie m.b.t. de spellingregel
  - zwakke spellers krijgen extra instructie en oefentijd
  - met zwakke spellers oefent de leerkracht fonologische vaardigheden (klanken die op elkaar lijken, twee-tekenklanken, enz.)
  - er wordt gebruik gemaakt van visuele inprenting (kaarten)
  - alle leerkrachten gebruiken dezelfde spellingregels en gebruiken dezelfde termen
  - er wordt voldoende herhaald
  - categorie-afspraken oefenen met bloon.nl
  - TOM-spelling oefenen op de computer
  - eventueel aanleggen van woordenschrift
- *Om de inprenting te verbeteren en voldoende te herhalen wordt op De Vos tevens gewerkt met BLOON (= bekijken-lezen-omdraaien-opschrijven-nakijken). De spellingregel die via Taal op Maat Spelling wordt aangeboden, wordt gedurende 1 week herhaald met een aantal oefenwoorden. Dit gebeurt vanaf groep 4.*

Begeleiding buiten de school

Ouders spelen thuis een belangrijke rol in de begeleiding van hun kind. We gaan ervan uit dat ieder kind thuis minimaal 15 minuten per dag leest met de ouder. In de onderbouw verwachten wij dat er meermalen in de week wordt voorgelezen. Bij het schrijven van dit protocol zijn kinderen onder 16 jaar gratis lid van de bibliotheek. Zeker voor minder goede en/of enthousiaste lezers zijn gesproken boeken een belangrijke aanvulling voor de taalontwikkeling, de uitbreiding van de woordenschat en het ervaren dat verhalen/lezen leuk kan zijn. Ook het voorlezen (preteaching) van teksten die in de klas gebruikt worden (zaakvakken) is noodzakelijk in de bovenbouw. Bij ernstige uitval kan specifieke behandeling gegeven worden door een extern remedial teacher/logopediste. Deze hulp zal in de regel door ouders worden aangetrokken en bekostigd, maar het is van belang dat er afstemming met de school is over de begeleiding. Behandeling kan door de school aan de ouders geadviseerd worden, als blijkt dat de begeleiding op school niet toereikend is en niet uitgebreid kan worden. Het is raadzaam dat er periodiek (bijv. minimaal iedere drie maanden) overleg is met de ouders en externe behandelaar over de aanpak en de voortgang.

Compensatie

Er kan op verschillende manieren compensatie geboden worden. Compensatie is een tegemoetkoming aan de leerbelemmering van de leerling (laag of traag leesniveau). De compensatie bestaat op leesgebied meestal uit het voorlezen van teksten door anderen of met behulp van bijvoorbeeld hulpmiddelen. Leerkrachten die lange teksten bij begrijpend lezen en de

zaakvakken klassikaal of groepsgewijs laten lezen en bespreken, bieden een aantal leerlingen mogelijk al voldoende gelegenheid om met teksten uit de voeten te kunnen. Als dit niet mogelijk is, kan er thuis (ouders) gelezen worden of gebruik gemaakt worden van hulpmiddelen (zie bijlage 1).

In de regel geldt een voldoende tot goed leestempo bij teksten op leesniveau AVI E6 als voorwaarde om zelfstandig teksten van AVI M7, E7 en AVI plus inhoudelijk te kunnen lezen. Hierbij heeft de leerling dan mogelijk wel tijdsverlenging nodig. Dit betekent dat leerlingen in groep 7 met het leesniveau AVI E6 zelfstandig toetsen kunnen maken, bijgestaan door de leerkracht die eventueel een lastig woord kan voorlezen.

Om met zaakvakken en het begrijpend lezen zelfstandig uit de voeten te kunnen, is in de verschillende groepen een bepaald leesniveau nodig.

De volgende niveaus kunnen hierbij gehanteerd worden:

eind groep 3 AVI M3 beheersingsniveau

eind groep 4 AVI M4 beheersingsniveau

eind groep 5 AVI M5 beheersingsniveau

eind groep 6 AVI M6 beheersingsniveau

eind groep 7 AVI M7 beheersingsniveau

We hanteren de nieuwe AVI-niveaus. Hierbij worden per niveau 3 subniveaus onderscheiden: frustratieniveau, instructieniveau en beheersingsniveau.

Overdracht naar de volgende groep

Aan het eind van het schooljaar vindt er een overdrachtsgesprek plaats tussen leerkrachten. Er wordt een eindevaluatie gemaakt door de leerkracht(en) van de klas die het kind verlaat en er worden adviezen gegeven aan de volgende leerkracht(en). Dit gaat in overleg met de IB-er. Met een gedegen overdracht naar de volgende groep wordt de doorgaande lijn gewaarborgd. De leerkracht kan direct vanaf het begin van het schooljaar het onderwijs laten aansluiten op het niveau van de leerling. Om de doorgaande lijn in de begeleiding van een dyslectische leerling te waarborgen, is het van essentieel belang dat het digitale leerling-dossier zorgvuldig wordt bijgewerkt. Het digitale leerling-dossier moet de volgende stukken bevatten:

- . uitgewerkte handelingsplannen met de evaluaties.
- . onderzoeks- en toetsgegevens (leerlingvolgsysteem).
- . gespreksverslagen van overleggen met ouders, externe deskundigen/behandelaars e.d.

Zorgt de basisschool ervoor dat er een dyslexieverklaring wordt opgesteld?

Momenteel is er een vergoeding mogelijk via de zorgverzekeraars voor de diagnostiek en behandeling voor ernstige dyslexie bij kinderen.

Om voor de vergoeding van de behandeling in aanmerking te komen, worden eisen gesteld:

. Enkelvoudige dyslexie:

Er mag alleen sprake zijn van dyslexie. Geen andere problematiek zoals bijv. ADHD, autisme (comorbiditeit). Is dit wel zo, dan moet eerst aan de andere problemen worden gewerkt.

. De problemen moeten ernstig zijn:

Er moet aantoonbare **achterstand** zijn. De school moet dit onderbouwen, door aan te tonen, dat een leerling op 3 achtereenvolgende meetmomenten een D scoort op de DMT in combinatie met een E-score voor spelling óf op 3 achtereenvolgende meetmomenten een E scoort op de DMT toets.

Het probleem moet **hardnekkig** zijn. Op 3 achtereenvolgende interventieperioden moet, ondanks extra begeleiding van ongeveer 60 minuten per week, weinig tot geen vooruitgang te zien zijn. De extra begeleiding moet in een handelingsplan opgenomen worden. De school moet gedurende minstens 6 maanden een **handelingsplan** voor lezen/ spelling hebben uitgevoerd. Hierbij moet ook aangetoond worden dat er thuis voldoende geoefend is.

Handelingsplanning

Voor alle leerlingen die uitvallen bij de DMT moet een concreet handelingsplan worden opgesteld. Het plan moet aan de volgende eisen voldoen:

- . concrete doelen
- . de duur en frequentie moet worden vastgelegd
- . wat wordt geoefend
- . hoe wordt de begeleiding georganiseerd
- . wie begeleidt, wie voert het hp uit
- . wanneer en hoe wordt geëvalueerd
- . op welke wijze worden de ouders betrokken

(m.a.w. de SMART-planning) Specifiek Meetbaar Acceptabel Realistisch Tijdgebonden

Belangrijk is hierbij op te merken, dat niet elke verzekeraar alle instanties voor hulp en begeleiding vergoedt. Ouders doen er verstandig aan dit bij hun zorgverzekeraar na te vragen. Ouders moeten de vergoeding aanvragen, de school ondersteunt de ouders hierin d.m.v. een dossier met relevante gegevens.

2. Dagelijkse begeleiding van dyslectische kinderen

2.1 Groep 1-2

Intrede vragenlijst

De school hanteert bij de start van het basisonderwijs (groep 1) een intrede vragenlijst voor ouders. In de vragenlijst wordt ouders gevraagd om een (uitgebreide) beschrijving te geven van de ontwikkeling van hun kind van de eerste vier levensjaren. Het is voor de school belangrijk, dat ouders deze informatie geven, i.v.m. de ontwikkeling van het kind en de optimale leerlingzorg die wij als school graag geven. Dit geldt in het bijzonder voor kinderen die zich niet goed ontwikkelen, met name kinderen met risicofactoren in hun taalontwikkeling (taalrisicofactoren). De school geeft de ouders bij intrede van de leerling een vragenlijst mee.

Signalering taalrisicoleerlingen

Een systematisch uitgevoerd geletterdheidsonderwijs, d.w.z. het volgen van de tussendoelen ontluikende geletterdheid, maakt het opsporen van taalrisicokinderen in de regel mogelijk.

De ontwikkeling van kinderen wordt gevolgd door middel van (continue) observatie en het in kaart brengen van die ontwikkeling via het Kleutervolgsysteem, LOVS en Parnassys.

In groep 1 wordt in januari alleen woordenschat en kritisch luisteren getoetst.

Er wordt standaard in groep 2, 2x per jaar, de Cito-toetsen Taal voor Kleuters (nieuwe versie) en Rekenen voor Kleuters afgenomen. Tevens ZIEN en bij risicoleerlingen ook de Signaleringslijst voor Kleuters (bijlage 3).

Fonologisch bewustzijn

Voor het leren lezen zijn de vaardigheden op klankniveau belangrijk. Met name klankonderscheiding en klankarticulatie (auditieve analyse en synthese). Hoewel auditieve analyse en synthese (en letterkennis) geen voorwaarden zijn om te kunnen leren lezen, maakt het het leren lezen wel makkelijker. Het is daarom belangrijk om kleuters met een zwak fonemisch bewustzijn activiteiten aan te bieden om mogelijke problemen met leren lezen in groep 3 zoveel mogelijk te voorkomen.

Als een kleuter een niveauwaarde lager dan 2.5 scoort op deze toets dan is het noodzakelijk om extra activiteiten aan te bieden waarin de fonologische vaardigheden versterkt worden. De map fonemisch bewustzijn is hiervoor goed te gebruiken.

Deze extra activiteiten moeten in een handelingsplan gezet worden.

Bij het onderzoek kan desgewenst de logopediste ingeschakeld en geraadpleegd worden. Er kan naast het werken in de groep aan de vaardigheden ook een beroep gedaan worden op logopedische behandeling.

Begeleiding taalrisicoleerlingen

Kinderen bij wie taalrisicofactoren zijn vastgesteld en/of tekorten in de mondelinge taalontwikkeling behoeven een consequente en systematische taalstimulering op basis van een opgesteld handelingsplan.

Als er sprake is van een zwakke of problematische taalontwikkeling bij kinderen in groep 1 dan moeten eerst aspecten van de mondelinge taalontwikkeling in de schoolsituatie gestimuleerd worden (zinsvorming, woordvorming en actieve woordenschat). Deze activiteiten zullen bij voorkeur uitgevoerd worden in een kleine groep kinderen (met kinderen die dit soort hulp ook kunnen gebruiken). De materialen die hier bij gebruikt kunnen worden zijn de verschillende taalprogramma's (map Fonemisch bewustzijn en Piramide).

In groep 2 wordt de handelingsplanning meer gericht op de beginnende geletterdheid.

Gedurende groep 2 worden er minimaal 25 letters/klanken aangeboden, waarvan er minimaal 16 beheerst moeten worden. Wanneer de kleuter in januari groep 2 minder dan 6 letters en/of in juni groep 2 minder dan 12 letters kan benoemen, is het verstandig om spelenderwijs extra aandacht te besteden aan letterkennis (zie bijlagen "Protocol Leesproblemen en Dyslexie" groep 1 en 2 - blz. 110 t/m 122). **Tevens genoemd in bijlage 3 Signaleringslijst voor Kleuters.**

Overdracht naar groep 3

Aan het einde van groep 2 valt er na het gericht werken aan het taalonderwijs een redelijke inschatting te maken hoe de leerling met taalontwikkelingsproblemen en/of taalrisicofactoren ervoor staat met het oog op het lees-spellingonderwijs van groep 3.

Zijn er twijfels of de leerling mee kan in het lees-spellingproces volgens de methode, dan is een extra jaar in de kleuterbouw niet automatisch de oplossing voor het probleem. De praktijk leert dat dit voor kinderen vaak een jaar tijdverlies gaat opleveren, omdat zij - ondanks de doublure - in groep 3 toch lees-spellingproblemen gaan oplopen. De problemen worden dan niet opgelost, maar vooruit geschoven. Doubluren in groep 2 kan een optie zijn, maar alleen aan de hand van handelingsplanning die er uit bestaat dat er leerprocessen plaatsvinden die de richting opgaan van beginnend lezen/spellen.

2.2 Groep 3

Begeleiding van de elementaire leeshandeling

In de begeleiding staat centraal:

- . opbouwen van letterkennis
- . decoderen van klankzuivere woorden
- . ontwikkeling van het fonemisch bewustzijn

Naast de genoemde drie 'technische' vaardigheden is de behandeling gericht op het in stand houden of verbeteren van de (lees)motivatie.

De begeleiding is gericht op zoveel mogelijk leeservaring opdoen door boeken op het leesniveau van de leerling aan te bieden, aangevuld met oefeningen voor specifieke vaardigheden.

Leerlingen met een moeizame leesontwikkeling hebben behoefte aan extra instructie en/of extra inoefening. In de methode VLL kan dat gerealiseerd worden met de 'steraanpak'. De leerlingen krijgen minimaal 3x per week extra instructie als de andere leerlingen bezig zijn met de verwerking. Met behulp van de toetsite van Veilig Leren Lezen wordt een plan van aanpak opgesteld.

Daarnaast kunnen er extra hulpmiddelen/materialen ingezet worden om de leerlingen te begeleiden. Bijvoorbeeld thuis voorlezen/zelf lezen minimaal 15 minuten per dag onder begeleiding van een ouder.

Meetmoment 1 (herfstsignalering)

Na kern 3 van de methode Veilig leren lezen vindt de herfstsignalering plaats. Het doel is, om na ongeveer zes weken leesonderwijs, de auditieve vaardigheden, de letterkennis en de decodeervaardigheden na te gaan bij alle leerlingen. Leerlingen die uitvallen bij de herfstsignalering hebben extra aandacht nodig.

De methode veilig leren lezen biedt veel mogelijkheden om kinderen die uitvallen op de herfstsignalering te begeleiden.

Meetmoment 2 (wintersignalering)

Na kern 6 van de methode Veilig Leren Lezen vindt de wintersignalering plaats. Deze wordt bij alle leerlingen afgenomen.

Daarnaast worden in januari de DMT kaart 1 afgenomen en de AVI-toets M3.

Vervolgens kan het nodig zijn om bij een leerling aanvullende toetsen af te nemen of gegevens te verzamelen bijvoorbeeld de Grafemtoets, de DTLAS en de vervolgoetsen risicolezers Veilig & Vlot.

Begeleiding (volledige letterkennis en decodeersnelheid)

Bij de leerlingen die n.a.v. de herfstsignalering extra begeleiding hebben gehad, wordt het effect bekeken en het plan van aanpak bijgesteld.

Voor leerlingen die bij de wintersignalering voor het eerst uitvielen, wordt extra begeleiding opgestart.

Meetmoment 3 (lentesignalering)

Na kern 9 van de methode Veilig Leren Lezen vindt de lentesignalering plaats.

Dit moment heeft als hoofddoel om bij de leerlingen die extra leesbegeleiding krijgen een korte tussentijdse effectmeting te doen en indien nodig het plan van aanpak bij te stellen. Rond deze tijd wordt het duidelijk welke leerlingen signalen vertonen van ernstige lees en/of spellingproblemen. Zij hebben ondanks intensieve begeleiding problemen met de automatisering van de letters en de klanktekenkoppeling.

Begeleiding

De leerkracht vergelijkt de toetsresultaten met de resultaten van de voorgaande meting en stelt vast wat het effect was van de extra begeleiding.

Er zijn verschillende mogelijkheden:

. De leerling is voldoende vooruitgegaan en kan de groepslessen zonder extra begeleiding volgen. . De leerling wordt tot het eind van groep 3 nauwlettend in de gaten gehouden om terugval te voorkomen.

. De leerling is voldoende vooruitgegaan, maar loopt nog achter op het groepsniveau. Deze leerling krijgt nog extra begeleiding van de leerkracht, gericht op veel extra lezen. Er moet ook thuis extra geoefend worden (boekjes/leesbladen lezen, computer en flits).

. De leerling is matig vooruitgegaan, maar er is nog duidelijk sprake van een stijgende lijn. De begeleiding wordt voortgezet, gericht op veel lezen en versterken van de leesvaardigheden en letterkennis. Ook hier moeten de ouders thuis te oefenen. Minimaal 15 minuten per dag, naast het voorlezen.

Daarnaast wordt ouders geadviseerd om particuliere rt op te starten.

. De leerling is onvoldoende vooruitgegaan. De letterkennis is ondanks alle extra begeleiding zwak en er wordt nog spellend en/of radend gelezen. Bij deze leerlingen is sprake van ernstige lees en/of spellingsproblemen. De intensieve begeleiding wordt voortgezet en de resultaten van deze leerlingen worden door taalspecialisten en leerkrachten gevolgd.

Meetmoment 4

Dit meetmoment vindt plaats na kern 11 van de methode Veilig Leren Lezen.

In deze periode stelt de leerkracht het leesniveau van alle leerlingen in groep 3 vast met behulp van de methodetoetsen en met de DMT kaart 1, 2 en 3 en AVI. Aan de hand van deze toetsresultaten wordt het plan van aanpak geëvalueerd.

Signalering dyslexie

Loopt een leerling na 3 meetmomenten en minimaal een half jaar intensieve, extra ondersteuning achter in de leesontwikkeling en is er met name sprake van een automatiseringsprobleem, dan zijn er sterke aanwijzingen dat er bij die leerling sprake is van ernstige lees en/of spellingsproblemen. Wanneer rekenen daarentegen hoog scoort kan dit een extra signaal zijn.

Signalering van risicoleerlingen

Bij leerlingen die in het laatste half jaar van groep 3 met extra begeleiding weer een gemiddeld ontwikkelingsniveau hebben, is het van belang dat de leerkracht in groep 4 de prestaties nauwgezet blijft volgen en extra ondersteuning geeft zodra de ontwikkeling weer vertraagt of stagneert.

2.3 Groep 4

Opvang zwakke lezers in groep 4

In groep 4 neemt de complexiteit van het leesproces toe. Begrijpend lezen neemt een centrale plaats in, hoewel technisch lezen nog steeds een belangrijk aandachtspunt blijft. De leerlingen die met een zwakke leesvaardigheid naar groep 4 gaan, hebben extra aandacht en begeleiding nodig.

Begeleiding

In deze begeleidingsperiode zal vooral het technisch lezen en spellen nog veel aandacht krijgen en zoveel mogelijk geautomatiseerd moeten worden, zodat de leerling steeds meer mogelijkheid krijgt om de aandacht te richten op begrijpend lezen.

Hierbij wordt gebruik gemaakt van onze methode technisch lezen (Leeshuis), stillezen en andere leesvormen binnen en/of buiten de groep. Thuis minimaal 15 minuten lezen is een eis.

De voortgang van de leerling wordt gevolgd door het regelmatig evalueren van het handelingsplan en de reguliere toetsen van het leerlingvolgsysteem, Leeshuis, DMT, SVS en AVI.

Bovendien wordt bij de groep risicoleerlingen een tussenmeting gedaan d.m.v. DMT kaart 1, 2 en 3, AVI M4, Klepel, PI-dictee en DTLAS.

Compensatie/hulpmiddelen

Lees- en spellingzwakke leerlingen nemen zoveel mogelijk deel aan het reguliere taalonderwijs aan de hand van de methodes die in groep 4 gebruikt worden. De leerkracht zal reguliere steun moeten bieden tijdens perioden van zelfstandig werken zoals, extra instructie en het bieden van directe leessteun. Daarnaast kan een leerling een 'leesmaatje' in de groep krijgen waar hulp aan gevraagd kan worden bij het lezen van opdrachten en teksten, zoals bijvoorbeeld zaakvakken.

Compensatie en dispensatie bij een dyslexieverklaring:

- . schrijftaak wordt verlicht (minder pagina's) of de leerling krijgt extra tijd
- . het aantal oefeningen wordt beperkt (dit kan ook voor rekenen gelden als de leerling op dat gebied ook automatiseringsproblemen heeft)

2.4 Groep 5 - 8

Acceptatie leerproblematiek/competentiebevordering

Vanaf groep 5 wordt er op het gebied van schriftelijk onderwijs steeds meer verwacht van de leerling, met name het taalonderwijs en de zaakvakken worden meer zelfstandig uitgevoerd terwijl de taken ook groter en langer kunnen worden. Dit geeft bij dyslectische leerlingen een grotere taakverzwaring en psychische belasting. In deze situatie moet de leerkracht aan het begin van het schooljaar de lijnen met de leerling kort houden, nadrukkelijk sociale ondersteuning bieden en waar nodig compenserende maatregelen treffen (zie bijlage 1 dyslexiekaart).

De dyslexiekaart houdt de leerling bij zich, zodat bij leerling en (vervangende) leerkracht duidelijk is van welke hulpmiddelen de leerling gebruik maakt. De leerling neemt de kaart mee naar de volgende groep, waar de kaart indien nodig aangepast wordt aan de omstandigheden die dan van toepassing zijn.

Compensatie/hulpmiddelen (zie bijlage 1)

- . preteaching van zaakvakken door ouders of medeleerling
- . schrijftaak wordt verlicht (minder pagina's) of de leerling krijgt extra tijd
- . het aantal oefeningen wordt beperkt (dit kan ook voor rekenen gelden als de leerling op dat gebied ook automatiseringsproblemen heeft)
- . gebruik van IT-middelen (Daisyspeler) van thuis
- . gebruik maken van tafelkaart en/of rekenmachine
- . spellingfouten bij het maken van bijvoorbeeld opstellen en overhoringen worden zoveel mogelijk genegeerd onder de voorwaarde dat de leerling woorden, waarvan het de spelling niet kent, zoveel mogelijk klankzuiver schrijft. De leerling mag alle hulpmiddelen gebruiken die leiden tot minder spelfouten; woordenboek, regelkaart, tekstverwerker met spellingcontrole enz.
- . de leerling wordt bij bepaalde overhoringen (topografie) mondeling overhoord of werkt met een vergrote versie van de toets
- . begrip lezen methodetoets wordt voorgelezen of de leerling krijgt meer tijd

DYSLEXIE

**IS DAT NIET ZOIETS
ALS GEEN LETTERS IN
JE SOEP LUSTEN**

belgië@loesje.org
www.loesje.org/belgie

Loesje